

Za prof. dr. Janem Doležalem

Dne 12. ledna 1965 zemřel v Praze po krátké nemoci ředitel Psychologického ústavu University Karlovy, místopředseda vědeckého kolegia pedagogiky a psychologie ČSAV, předseda komise pro psychologii ČSAV, první předseda Československé psychologické společnosti a hlavní redaktor časopisu Československá psychologie univerzitní profesor PhDr. Jan Doležal. Zemřel necelá tři léta po tom, co časopis Československá psychologie hodnotil jeho dílo při příležitosti jeho šedesátých narozenin. A tak jako celý jeho život, i tato poslední léta patřila československé psychologii, již věnoval všechny své síly a schopnosti.

V posledních měsících se velmi intenzivně zabýval řešením základních teoretických a metodologických otázek psychologie práce. Stačil je však nastínit pouze v nejobecnějších rysech. V laboratoři Psychologického ústavu dokončil vývoj původní metody pro rozbor cyklické pracovní činnosti a vytvořil tím předpoklady pro zahájení experimentálního výzkumu v této problematice. Sám se zabýval analýzou pracovní křivky a první výsledky této práce ještě připravil do tisku. Několik dalších experimentálních prací zůstalo bohužel nedokončeno.

Posmrtně vychází druhé vydání sborníku Hygiena duševního života, který redigoval a pro který nově zpracoval několik statí.

Jako dlouholetý pracovník v psychologii práce cítil odpovědnost za správné řešení problematiky volby povolání v naší socialistické společnosti. Vytvořil proto koncepci výchovně poradenského systému v rámci školské soustavy a vytýčil zásady metodického vedení výchovných poradců. Svě pojetí shrnul ve statí „Poradny pro volbu povolání nebo výchova k povolání?“, uveřejněné v bulletinu Výchovný poradce. Konkrétní řešení této problematiky bylo pod jeho vedením zahájeno v oddělení výchovného poradenství v Psychol. ústavu UK.

I při svém velkém zatížení v řadě významných funkcí se věnoval denně práci ve svém ústavu. S nezdolnou energií překonával nejrůznější překážky a potíže a s iniciativou sobě vlastní přicházel s neustále novými podněty výzkumnými, technickými i organizačními. S jistotou, vyplývající z dokonalého přehledu, řešil nejrůznější problémy a věnoval pozornost jak otázkám zásadním, tak dennímu provozu ústavu. Vzdor těžké nemoci se až do posledních dnů svého života zajímal o veškeré dění na svém pracovišti a zamýšlel se nad jeho činností.

Všichni, kdož jsme pod vedením profesora Doležala pracovali, jsme se od něho učili samostatně a kriticky myslet. Velkou školou vědecké metodologie pro nás byly i pracovní semináře, které řídil.

Profesor Doležal byl ředitelem velmi náročným, který nestrpěl práce polo-
vičaté a formální plnění úkolů. Přitom však plně chápal nejenom pracovní, ale i naše osobní potíže a dovedl nás často svými promyšlenými radami vést i v osobním životě. Ve chvíli odchodu profesora Doležala si plně uvědomujeme povinnost pokračovat v práci, kterou neočekávaně opustil, a neslevit sami sobě nic z nároků, které na nás kladl.

Pracovníci Psychologického ústavu UK

Projev náměstka ministra školství a kultury doc. dr. F. Kahudy na pohřbu profesora Doležala

S pocitem hlubokého zármutku a s vědomím veliké ztráty loučíme se s profesorem Karlovy university PhDr. Janem Doležalem.

Soudruh profesor Jan Doležal se před necelými třemi roky 30. března 1962 dožil 60 let. Vzpomínajíc tehdy jeho životního jubilea a třiceti let úspěšné vědecké práce v československé psychologii, snažili jsme se plně docenit a zhodnotit život vědce světového jména, vynikajícího organizátora, učitele a čestného člověka, který celé své úsilí a všechn svůj volný čas věnoval naší psychologické vědě, budování našeho školství a celé socialistické společnosti. Bystrý intelekt, nevšední píle a ryzí charakter tohoto skutečného hrdiny práce nás všechny až do posledních dnů jeho života neobyčejně inspirovaly. Díky jeho iniciativě a organizačním schopnostem se mu podařilo nejen vytvořit celou svoji vědeckou školu, ale vychovat pro naši vědu a pro naše školství řadu odborníků, které počítáme k nejlepším. Laboratorně experimentální metody a speciální přístroje, které — sám technicky geniálně nadán — navrhl pro vědeckovýzkumnou práci v Psychologickém ústavu, patří dnes k nejlepším, technicky nejdokonalejším a nejmodernějším vůbec. Psychologický ústav profesora Jana Doležala, který by měl na jeho paměť trvale nést tento čestný název podstatně přispěl k dobrému jménu československé psychologie za hranicemi.

Prof. Jan Doležal, který nás všechny svým zaujetím a zápallem pro dobrou věc strhoval, stal se typem socialistického vědce, který spojuje vysokou teoretickou vyspělost s trvalým zájmem o praxi a o veřejné dění a s hlubokou oddaností myšlenke socialismu a komunismu a výstavbě nového společenského řádu. Prokázal to hrdinně i za okupace, kdy v jeho ústavu našli zaměstnání a ochranu mnozí vysokoškolští studenti a soudruzi, jež okupace připravila o existenci a o nichž bylo dobře známo, že byli aktivními komunisty. Po osvobození zajímala prof. Doležala jako člena KSČ výchova socialistické generace a problematika správné volby povolání u mládeže i po stránce politické. Staral se vždy také o to, aby práci a vzdělání učitelů bylo možno posuzovat podle nejnáročnějších měřítek. Velmi hodnotná byla jeho pomoc ministerstvu školství a kultury při promýšlení a rozpracování koncepce systému výchovného poradenství a při přípravě výzkumu v oblasti diferenciacie žáků.

Nenahraditelnou škodu nám proto způsobil osud, když dopřál prof. Janu Doležalovi jen necelé tři další roky plodného života po jeho šedesátce. Vždyť smrt ho zastihla v plné tvůrčí síle, v době, kdy sklízel doma i v zahraničí bohaté plody své práce, kdy předával svým spolupracovníkům a celé generaci studentů, kteří se školili pod jeho vlivem, své bohaté vědecké zkušenosti. Z výsledků jeho celoživotní práce, na které již dnes navazují četní pracovníci, bude jistě vytvořen podnětný syntetický celek. A to je nejkrásnější odkaz, který může po sobě zanechat člověk, to je nejdůležitější poslání, které profesor Jan Doležal zcela naplnil. Jako výrazný představitel naší lidové inteligence, pokrokový člověk čestného charakteru, jako učitel a vědec bude nám vždy živým příkladem.